

45. rocznica rejestracji NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”

12.5.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

12 maja 2026 roku, w 45. rocznicę rejestracji rolniczej „Solidarność”, dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej złożył kwiaty pod pamiątkową tablicą zamieszczoną na budynku „Dom Chłopa” przy Placu Powstańców Warszawy.

Tablica upamiętnia postawę działaczy związku, którzy od ponad 40 lat nieprzerwanie działają na rzecz rolników indywidualnych i polskiej wsi, w obronie interesów rolników indywidualnych i polskich gospodarstw rodzinnych.

Upamiętnienie zostało odsłonięte w 2021 roku na budynku „Dom Chłopa” przy placu Powstańców Warszawy, podczas oficjalnych obchodów 40. rocznicy rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”. W 2021 roku IPN stworzył w całej Polsce „zielony szlak” wystaw: „Tu rodziła się Solidarność Rolników”. Ekspozycje składały się z części ogólnopolskiej oraz regionalnych i ukazywały walkę środowiska chłopskiego z władzą komunistyczną w latach 1980–1981 o rejestrację rolniczych związków zawodowych.

17 maja 2026 r. w Warszawie odbędą się uroczystości centralne.

Powstanie „Solidarność” było jednym z najważniejszych wydarzeń końca XX w. na świecie. Od samego początku wspierali ją polscy rolnicy. Rejestrując NSZZ „Solidarność”, komuniści nie zgodzili się na rejestrację podobnego związku rolników. Jego statut został złożony w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie już 24 września 1980 r.

Wśród najważniejszych postulatów ludności wiejskiej znalazły się:

- prawo do swobodnego zrzeszania się w niezależnych związkach zawodowych
- poszanowanie przez komunistyczne władze prawa do własności ziemi
- swobodny obrót własnością ziemską
- zrównanie w prawach gospodarstw rolników indywidualnych z uprzywilejowanymi dotąd państwowymi gospodarstwami rolnymi (PGR)
- ujednoczenie praw socjalnych na wsi i w mieście
- reforma szkolnictwa wiejskiego
- poszanowanie wolności religijnej

29 grudnia 1980 r. w Ustrzykach Dolnych rozpoczął się chłopski protest, a 5 stycznia 1981 r. w Rzeszowie rozpoczęła się okupacja siedziby Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych. Na przełomie stycznia i lutego kilkanaście osób podjęło głódówkę w kościele św. Józefa w Świdnicy. Jednym z postulatów protestujących była rejestracja niezależnego związku zawodowego rolników. Co prawda 10 lutego komunistyczny Sąd Najwyższy odrzucił wniosek o rejestrację „Solidarność” rolników, jednak wkrótce (18/20 lutego) protesty doprowadziły do podpisania tzw. porozumień rzeszowsko-ustrzyckich. Były one ostatnim – po Gdańsku, Szczecinie, Jastrzębiu-Zdroju, Dąbrowie Górniczej – porozumieniem społecznym zawartym w latach 1980-81. W reakcji na stały sprzeciw reżimu w sprawie rejestracji związku zawodowego rolników w marcu w Poznaniu doszło do zjednoczenia istniejących już niezależnych organizacji chłopskich, które przyjęły wspólną nazwę

NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Działania rolników były systematycznie wspierane przez NSZZ „Solidarność” oraz hierarchię kościelną. Prymas Stefan Wyszyński wielokrotnie spotykał się z liderami „chłopskimi” oraz osobiście interweniował u komunistycznych władz, popierając dążenia ludności wiejskiej.

W walce przeciwko powstaniu rolniczego związku zawodowego komunistyczna władza doprowadziła do słynnego kryzysu bydgoskiego. Jako protest wobec brutalnych działań reżimu 27 marca 1981 r. miał miejsce największy strajk w Polsce. Uczestniczyło w nim ok. 11 mln osób, a więc nawet więcej niż wynosiła liczba członków „Solidarności”. Dopiero ten zdecydowany protest wszystkich środowisk patriotycznych w całej Polsce wymusił rejestrację 12 maja 1981 r. Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Wielu specjalistów ocenia ten sukces także jako ostatnie społeczne dzieło prymasa Wyszyńskiego. Swojego oburzenia nie kryli natomiast komuniści moskiewscy. „Kania obiecał, że się nie poddadacie, że nie zarejestrujecie »Solidarności wiejskiej«. [...] A jednak skapitulowano. W jakiej postawiliście nas sytuacji?” – huczał członek sowieckiego Politbiura Michaił Susłow.

Polska „Solidarność” była iskrą, która dała początek upadkowi sowieckiego imperium oraz uzależnionych państw komunistycznych na czterech kontynentach. Przebudowie uległ świat ukształtowany przez „zimną wojnę” po 1945 r. Efektem było wyzwolenie się wielu państw spod zależności i okupacji Związku Sowieckiego od Litwy, Łotwy i Estonii po Gruzję. Dzięki przełomowi zapoczątkowanemu przez „Solidarność” stało się także możliwe zjednoczenie Niemiec. Polska „Solidarność” to triumf pokojowej siły ducha nad materialistycznym komunistycznym imperium zła.

Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej poświęcone rolniczej „Solidarności”:

- Andrzej W. Kaczorowski: Rolnicy „okrągłego stołu”
- Mateusz Szpytma: Jan Antoń – gazda z pięćdziesiątego województwa
- Andrzej W. Kaczorowski: Prymas wobec rolniczej „Solidarności”
- Teka edukacyjna IPN: „O wieś polską wolną, niezależną, samorządną. Od PSL do NSZZ RI «Solidarność» (1944–1989)”
- Dodatek prasowy: Kuryer Kielecki. Solidarna wieś [PDF]
- Cykl wykładów „Bohaterowie Zielonej Solidarności”

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/241927,45-rocznica-rejestracji-NSZZ-Rolnikow-Indywidualnych-Solidarnosc.html>